

Sygn. akt I ACa 65/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 lutego 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Piotr Górecki /spr./
Sędziowie:	SA Jacek Nowicki SA Ewa Staniszevska
Protokolant:	st.sekr.sąd. Sylwia Stefańska

po rozpoznaniu w dniu 27 lutego 2013 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **G. T.**

przeciwko **(...) Spółce Akcyjnej**

w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu, XIII Wydział Cywilny z siedzibą w Lesznie

z dnia 19 listopada 2012 r., sygn. akt XIII C 268/12

1. apelację oddala;

2. zasądza od pozwanego na rzecz powódki 1800 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym.

J. Nowicki P. Górecki E. Staniszevska

Sygn. akt I ACa 65/13

UZASADNIENIE

Powódka G. T. wniosła o zasądzenie od pozwanego (...) S.A. w W. kwoty 250.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 23 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty z tytułu zadośćuczynienia za krzywdę w związku ze śmiercią syna oraz zasądzenie od pozwanego zwrotu kosztów sądowych.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powódki kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 19 listopada 2012 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 40.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 23 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty i w pozostałym zakresie powództwo oddalił oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania (sygn. akt XIII C 268/12).

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne.

W dniu 26 lipca 2002 r. w wypadku samochodowym śmierć poniósł syn powódki A. K.. Sprawca zdarzenia został uznany za winnego przestępstwa z art. 177 § 1 i 2 k. k.

W chwili wypadku, zmarły syn powódki miał 26 lat. Powódkę z synem łączyła silna więź emocjonalna. Po zawarciu związku małżeńskiego syn wraz z rodziną zamieszkali razem z powódką. Po kilku miesiącach zamieszkali u rodziców żony zmarłego, a następnie przeprowadzili się do mieszkania powódki, która przeprowadziła się do wybudowanego domu. Pomimo oddzielnego zamieszkiwania powódka utrzymywała stały kontakt z synem, który wraz ze swoją rodziną często odwiedzał matkę. Gdy była taka potrzeba powódka opiekowała się wnukiem. Po śmierci syna, jego żona wraz z dzieckiem przeprowadziła się do powódki.

Śmierć syna, jak również okoliczności tej śmierci spowodowały wystąpienie zaburzeń psychicznych, które uniemożliwiły powódce normalne funkcjonowanie. Występowały u niej silne stany depresyjne, a nawet myśli samobójcze. Powódka mocno przeżyła śmierć syna. Nie potrafiła pogodzić się ze śmiercią dziecka. Całymi dniami płakała i rozpaczała, przesiadując przy zdjęciu zmarłego i zapalanej świeczce. W pierwszym okresie po śmierci syna powódka odwiedzała jego grób każdego dnia. Obecnie czyni to od 3 do 4 razy w tygodniu. Przed zdarzeniem powódka była osobą aktywną. Powódka pozostawała do roku 2007 pod opieką lekarza psychiatry. Stan jej zdrowia uległ poprawie i od 2007 r. nie korzysta już z opieki psychiatry. Jednakże u powódki występują nawracające zaburzenia depresyjne, a powódka cały czas zażywa leki antydepresyjne.

Orzeczeniem z dnia 23 września 2009 r. (...) do Spraw (...) powódka została uznana za osobę o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Na mocy orzeczenia lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych dnia 24 czerwca 2010 r. powódka została uznana za osobę częściowo niezdolną do pracy do dnia 28 grudnia 2015 r. Uszczerbek na zdrowiu mający wpływ na przyznanie G. T. świadczeń rentowych wynika nie tylko z jej zdrowia psychicznego, lecz głównie z powodu choroby zwyrodnieniowej stawów kolanowych i kręgosłupa z wielopoziomową dyskopatią.

Apelację wniosła pozwana zaskarżając wyrok Sądu I instancji w całości.

Skarżąca zarzuciła naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie w szczególności art.448 w zw. z art.23 i 24 kodeksu cywilnego przez przyznanie powódce zadośćuczynienia w kwocie 40.000 zł za krzywdę w związku ze śmiercią najbliższego członka rodziny - syna przy założeniu, że więź rodzinna uznana jest za dobro osobiste, które naruszone zostało przez sprawcę wypadku drogowego oraz przez przyznanie zadośćuczynienia w kwocie rażąco nieadekwatnej do rozmiaru doznanej krzywdy.

Pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje.

Powódka w odpowiedzi na apelację domagała się jej oddalenia i zasądzenia kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu zważył, co następuje.

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie. Sąd Apelacyjny podziela ustalenia faktyczne Sadu I instancji jak również aprobuje wnioski prawne wywiedzione z tych ustaleń.

Powódka domagała się zadośćuczynienia za krzywdę jakiej doznała na skutek śmierci syna spowodowanej czynem niedozwolonym sprawcy wypadku. Jako podstawę prawną swojego roszczenia powołała przepisy art. 448 k.c. w zw. z art. 23 i 24 k.c. Oczywiście przy tym jest, że nie mogła zadośćuczynienia dochodzić na podstawie art. 446 § 4 k.c., bowiem zdarzenie będące źródłem jej roszczenia miało miejsce przed wejściem w życie tego przepisu.

Przepis art. 448 k.c. stanowi, że w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę, lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę na wskazany cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia.

Katalog dóbr osobistych wymienionych w art. 23 k.c. jest tylko przykładowy i należą do niego wszelkie dobra osobiste będące wartościami niematerialnymi, które są doniosłe i zasługujące na ochronę. Za dobra osobiste podlegające ochronie uznaje się też między innymi więzi emocjonalną łączące osoby bliskie i jest to pogląd już powszechnie akceptowany w doktrynie i orzecznictwie. Dobra te podlegają więc ochronie prawnej na gruncie wskazanych przepisów. W wyroku z dnia 25 maja 2011 r. II CSK 537/10 (LEX 846563) Sąd Najwyższy stwierdził, że więź między rodzicami a dzieckiem jest wartością niematerialną „własną” rodziców, a skoro ona w utrwalonym już orzecznictwie uznana została jako ich dobro osobiste podlegające ochronie prawa cywilnego, to jednym ze środków tej ochrony jest norma wynikająca z art. 448 k.c. Uznać zatem trzeba, że powódce, jako matce zmarłego w wyniku czynu niedozwolonego syna, przysługuje roszczenie o zadośćuczynienie na podstawie art. 448 k.c.

Nie sposób zgodzić się ze skarżącym, którego argumentacja sprowadza się do uznania, że „prawo nie przewidywało przed nowelizacją art. 446 k.c., ustawą z dnia 30 maja 2008 r. wypłaty zadośćuczynienia pieniężnego za krzywdę doznaną w związku z utratą bliskiej osoby w wyniku czynu niedozwolonego”. Dodać wypada, że wprowadzenie do systemu prawnego art. 446 § 4 k.c. nie stanowi o powstaniu roszczeń o zadośćuczynienie w przypadku śmierci osób bliskich dopiero od momentu jego wejścia w życie. Sąd Apelacyjny w pełni zgadza się z Sądem Najwyższym, że dodanie art. 446 § 4 k.c. nie jest jedynie wyrazem woli ustawodawcy potwierdzenia dopuszczalności dochodzenia zadośćuczynienia na gruncie przepisów obowiązujących przed wejściem w życie tego przepisu, lecz, wbrew twierdzeniom strony pozwanej, jest również dokonaniem zmiany w ogólnej regule wynikającej z art. 448 k.c. przez zawężenie kręgu osób uprawnionych do zadośćuczynienia. Bez wprowadzenia art. 446 § 4 k.c., roszczenia tego mogłyby dochodzić bowiem każdy, a nie tylko najbliższy członek rodziny. Przepis ten zaś niewątpliwie zaś ułatwia dochodzenie tego roszczenia. W odniesieniu do osób, których dobro osobiste w postaci więzi rodzinnej naruszone zostały czynem niedozwolonym, który miał miejsce przed wejściem w życie tego przepisu jedyną podstawą ich roszczeń o zadośćuczynienie jest przepis art. 448 k.c. w zw. z art. 23 i 24. k.c. Uwadze pozwanej najwidoczniej uszło, że Sąd Najwyższy wielokrotnie wyrażał pogląd, że Sąd może przyznać najbliższemu członkowi rodziny zmarłego zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę na podstawie art. 448 w związku z art. 24 § 1 k.c., także wtedy, gdy śmierć nastąpiła przed dniem 3 sierpnia 2008 r. wskutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia (tak np. w uchwale z dnia 13 lipca 2011 r. III CZP 32/11 OSNC 2012/1/10). Wypada również podkreślić, że prawu polskiemu nie jest znany wyczerpujący katalog dóbr osobistych, a obecnie, w świetle dorobku literatury i judykatury, nie budzi wątpliwości pogląd, że podlegają ochronie dobra osobiste niewymienione w art. 23 k.c., takie jak chociażby właśnie szczególna więź emocjonalna istniejąca pomiędzy członkami rodziny. W tej sytuacji przyjąć trzeba, że więź rodziców z dzieckiem istniejąca w prawidłowo funkcjonującej rodzinie, zasługuje na status dobra osobistego, podlegającego ochronie przewidzianej w art. 24 § 1 k.c., a spowodowanie śmierci osoby bliskiej może stanowić naruszenie dóbr osobistych członków rodziny zmarłego i uzasadniać przyznanie im zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c. Z tych też powodów podniesiony zarzut naruszenia art. 448 k.c. w zw. z art. 24 i 24 k.c. okazał się chybiony i nie mógł odnieść zamierzonego skutku prawnego.

Co do wysokości zasądzzonego zadośćuczynienia. Wysokość przyznanego na podstawie art. 448 k.c. zadośćuczynienia, jak podkreśla się w orzecznictwie, ma charakter ocenny. Dlatego strona może skutecznie zakwestionować jego wysokość tylko wtedy, kiedy nieproporcjonalność do wyrządzonej krzywdy jest wyraźna lub rażąca (por. wyrok SN z

8 sierpnia 2007 r., I CSK 165/07, z 15 października 2009 r., I CSK 83/09, SA w Poznaniu z 4 marca 2010 r., I ACa 141/10). Sytuacja taka w sprawie niniejszej nie występuje.

Sąd I instancji uzasadnił wyczerpująco wysokość zasądzonego świadczenia i nie ma podstaw do podważenia tej oceny. Brak jest także podstaw do stwierdzenia, że wysokość roszczenia jest rażąco i wyraźnie nieadekwatna do okoliczności niniejszej sprawy.

Zadośćuczynienie z art. 448 k.c. ma przede wszystkim charakter kompensacyjny i tym samym jego wysokość musi przedstawiać pewną ekonomicznie odczuwalną wartość. Przy ocenie, jaka suma jest, w rozumieniu art. 448 k.c., odpowiednia tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę spowodowaną naruszeniem dóbr osobistych, należy mieć na uwadze rodzaj dobra, które zostało naruszone oraz charakter, stopień nasilenia i czas trwania doznawania przez osobę, której dobro zostało naruszone, ujemnych przeżyć psychicznych spowodowanych naruszeniem m.in.: dramatyzm doznań osób bliskich zmarłego, poczucie osamotnienia, cierpienia moralne i wstrząs psychiczny wywołany śmiercią osoby najbliższej, rola jaką w rodzinie pełniła osoba zmarłego, rodzaj i intensywność więzi łączącej pokrzywdzonego ze zmarłym, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem odejścia (np. nerwicy, depresji). Powódka po śmierci syna była w silnej depresji, załamała się, straciła aktywność życiową. Śmierć dziecka była dla niej traumatycznym przeżyciem. Brak zatem podstaw do przyjęcia, że zasądzone zadośćuczynienie jest nieadekwatne do doznanej przez powódkę krzywdy.

Biorąc pod uwagę powyższe Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację pozwanego uznając ją za bezzasadną.

O kosztach postępowania apelacyjnego poniesionych przez powódkę, na które składało się wynagrodzenie pełnomocnika ustalone w oparciu o § 6 pkt 5 i § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 z późn. zm.), Sąd Apelacyjny orzekł zgodnie z wynikającą z art. 98 k.p.c. zasadą odpowiedzialności za wynik postępowania.

J. Nowicki P. Górecki E. Staniszevska